

Mishnah Sukkot, chapter 4**משנה סוכה פרק ד**

(1) The mitzvah of lulav [i.e., the taking of the four species] and [the mitzvah of surrounding the altar with the] arava are [performed sometimes] for six or [sometimes for] seven days [since at times it overrides shabbat and at times it does not]. The reciting of [full] Hallel and the mitzvah of rejoicing [by eating the meat of the peace-offering, is deduced from the verse: “And you will sacrifice peace-offerings, and you will eat it there, and you will rejoice before the Lord your God” (Deuteronomy 27:7), are] for eight days. Sukkah and the water libations [poured onto the altar with the daily morning *tamid* offering was performed] for seven days. The flute [which] was played [during the drawing of the water festivities were] five or [sometimes] six days [since they did not override shabbat or Festival].

א לולב וערבה, ששה ושבעה. ההלל והשמחה, שמונה. ספה ונסוך המים, שבעה. והחליל, חמשה וששה: ב לולב שבעה כיצד, יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת לולב שבעה, ושאר כל הימים ששה:

(2) [We learned above (3:12) that originally the lulav was taken in the Temple for seven days and in the provinces, including Jerusalem, only on the first day.] How was the lulav taken for seven [days]? If the first day of the Festival falls on shabbat [then it overrode shabbat and] the lulav was taken for seven days, [since the first day was of Biblical origin even outside the Temple precincts, based on the verse: “You must take for yourselves on the first day” (Leviticus 23:40) thus the first day overrode shabbat]. But if it falls on any other day it was performed [even in the Temple precincts] for six days. [Though in the Temple taking all seven days is Biblical in origin based on the verse: “And you must rejoice before the Lord for a seven day period” (see above 3:12), however, the Rabbis decreed that since by definition in the provinces it only overrode shabbat on the first day because that was the only day one was obligated to take the lulav, so too, in the Temple it only overrode shabbat on the first day. The reason the Rabbis forbade

רבנו עובדיה מברטנורא

א לולב וערבה. לולב לנטילה, וערבה להקיף המזבח: ששה ושבעה. לפי שפעמים דוחים את השבת והווי להווי שבעה, ופעמים שאין דוחין ולא הווי אלא ששה. ולקמן מפרש להווי ואילו: וההלל. לגמור כל שמונה, מה שאין כן בפסח, לפי שימות החג חלוקים בקרבנותיה: והשמחה. לאכול בשר שלמים בזמן המקדש דכתיב (דברים יז) ושמחת בחגך, ואין שמחה בזמן המקדש אלא בבשר שלמים דכתיב (שם כו) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת: סוכה. לישב בסוכה: ונסוך המים. בתמידי החג שחרית: החליל. בשמחת בית השואבה היו שמחים בחג לכבוד שאיבת נסוך המים, ומנגנים בחלילים וכנורות, ואותרו חליל אינו דוחה לא את השבת ולא את היום טוב: ב לולב שבעה. דיום ראשון דוחה

the lulav on shabbat in the Temple during the intermediate days was lest someone carry it to an expert on shabbat].

(3) How is the aravah [ceremony performed] for seven days? If [Hoshanah Rabbah,] the seventh day of the Festival falls on shabbat the [Rabbis ruled that the] aravah

[ceremony overrides shabbat and thus] is [performed] for seven days. [They ruled so, to make people aware that the ceremony is a Biblical commandment, transmitted orally, to Moshe Rabbeinu at Sinai.] But if it falls on any other day it was for six days. [If the Rabbis would allow it to override shabbat on the first day people would attribute this to the lulav ceremony which also overrode shabbat on the first day, if they allowed it to override shabbat during the intermediate days, people would mistakenly believe that the aravah was a more important mitzvah than the lulav.]

(4) How is the mitzvah of lulav [performed]? If the first day of the Festival falls on shabbat, they bring their lulavim to the Temple Mount [before shabbat] and the attendants receive it from them and place them on the benches [in the courtyard which were covered to protect those resting there from rain and sun]. However the elderly [who were concerned lest they be pushed about in the rush to get their lulavim] placed theirs in the chamber. And they [the people] are taught by the [*bet din*] to say: My lulav is a gift to whomever it comes to [so

רבנו עובדיה מברטנורא

שבת משום דאית ליה עיקר מן התורה בגבולין, דכתיב (ויקרא כג) ולקחתם לכם ביום הראשון: ושאר כל הימים. אם חל יום טוב ראשון בשאר ימי החול, ונמצאת שבת בחול המועד, לא דחי. ואע"ג דכל שבעה היא מן התורה במקדש, העמידו חכמים גזירתם בשאר ימי החג, הואיל ואין להם עיקר מן התורה בגבולים. ובדין היה דאפילו בזמן הזה יהיה לולב דוחה את השבת ביום טוב ראשון של חג, אלא משום דלא בקאינן בקביעא דירחא ושמא אין זה יום טוב ראשון, הלכך לא דחינן שבת מספיקא. וטעמא דגורו שלא ליטול לולב בשבת והרי אין בנטילתו שום מלאכה אלא טלטול בעלמא, גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד הברכה או סדר הנענועים ויעברנו ארבע אמות ברשות הרבים. והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה: ג יום שביעי של ערבה כו'. דעבוד היכרא לדעת שהיא דאורייתא, כלומר הלכה למשה מסיני. ומשום האי היכרא תקון דשביעי שלה דוחה שבת במקדש, שבערבה היו מקיפים את המזבח. והאידינא אינה אלא מנהג נביאים שהנהיגו את העם ליטול ערבה בשביעי חוץ מערבה שבולב, ואין מברכין עליה: ד מצות לולב. ביום טוב ראשון של

ג ערבה שבועה כיצד, יום שביעי של ערבה שחל להיות בשבת, ערבה שבועה, ושאר כל הימים ששה: ד מצות לולב כיצד, (יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת), מוליכין את לולביהן להר הבית, והחננין מקבלין מהן וסודרין אותן על גב האצטבא, והוקננים מניחין את שלהן בלשכה. ומלמדים אותם לומר, כל מי שמגיע לולבי בידו, הרי הוא לו

that the lulav would not be considered stolen or borrowed]. The next day they rose early and came [to the Temple Mount]. The attendants then threw them [the lulavim] before them and they would grab them striking each other. When *bet din* saw that this was dangerous they instituted that everyone should take it [his own lulav] at home.

(5) How is the mitzvah of aravah [performed]? There was a place below Jerusalem called Motza. They went down there and gathered from there tall aravot branches [that were eleven cubits tall]. They then came and leaned them up against the sides of the altar so that their tops drooped [one cubit] over the top of the altar. They sounded a *tekiah* [a long blast] and a *teruah* [several short blasts] and again a *tekiah*. Every day they [the priests] would go around the altar once and they would say: [*Ana HaShem hoshia na*] Please O Lord bring salvation now! Please O Lord bring success now! Rabbi Yehudah says: [they would say:] *Ani Vahoo* [*hoshia na*, I and Him (who are in the same predicament,)] bring salvation now! [In Hebrew, *Ani Vahoo*, has the same numerical count as *Ana HaShem*]. But on that [seventh] day they would go around the altar seven times. And when they would leave, what did they say? O altar this beauty is yours! O altar this beauty is yours! [I.e.,

רבנו עובדיה מברטנורא

חג שחל להיות בחשבת כיצד: מוליכין את לולביהן. מערב שבת: החזונים. שמים שהיו שם לצרכי צבור: על גב האצטבא. רחבה של הר הבית מוקפת באצטבאות לישב שם, ומסוככות למעלה מפני הגשמים: והזקנים. הדואגים שלא ידחפום למחר כשיבואו לקחת איש לולבו: ומלמדין. בית דין את כל העם לומר אם יבוא לולבי אל יד חברי הרי הוא שלו במתנה, כדי שלא יהא אצלו לא גזול ולא שאול: ה נקרא מוצא. בגמ' אומר ששמו קלני"א, ועוד היום כך שמו, והערבה מצויה שם. והמקום רחוק מירושלים מעט. ופירוש קלני"א, חפשי ממס. ולפיכך נקרא מוצא, שהיה מוצא ממס המלך בשביל הערבה שלוקחים משם: מזרבות. ענפים גדולים גבוהים אחת עשרה אמה, ומניחים אותם על יסוד המזבח וראשיהן זקופין ומוטין על המזבח אמה: אני והו. בגימטריא אנא ה'. ועוד הם

במתנה. למחר משכימין ובאין, והחזנין זורקין אותם לפניהם. והן מתטפין ומכין איש את חברו. וכשראו בית דין שבאו לידי סכנה, התקינו שיהא כל אחד ואחד נוטל בביתו: ה מצות ערבה כיצד, מקום היה למטה מירושלים, ונקרא מוצא. יורדין לשם ומלקטין משם זרבות של ערבה, ובאין וזוקפין אותן בצדי המזבח, וראשיהן כפופין על גבי המזבח. תקעו והריעו ותקעו. בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת, ואומרים, אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא. רבי יהודה אומר, אני והו הושיעה נא. ואותו היום מקיפין את המזבח שבע פעמים. בשעת פטירתו, מה הן אומרים, יפי לך מזבח, יפי

we accord you this glory since you atone for us (Rashi).] Rabbi Eliezer says: To God and to you O altar [through whom He brings atonement]!

To God and to you O altar!

(6) As it was performed on weekdays so was it performed on [the last day of the Festival when it fell on a] shabbat, except that they gathered them on the eve of shabbat and placed them in golden vessels [filled with water] so that they should not wilt. Rabbi Yohanan ben Berokah says: [It was

not the aravah that they would lean up against the sides of the altar, rather,] they used to bring palm branches. [The verse states: **כפת תמררים** (Leviticus 2:40) in the plural, meaning two palms, one was for the lulav and the other was for the altar.] And they would beat them on the ground at the sides of the altar and that day was called the day of the beating of the palm branches [and not the day of the beating of the aravah, the *halachah* does not follow this view].

(7) They [the adults] snatched the lulavim from the children and [would] eat their etrogim [this was not considered theft since this was the custom done out of joy. Another interpretation of the mishnah is that the children discarded their lulavim and ate their etrogim, however, the adults may not eat their etrogim since they were (*huktzah lamitzvah* —) have been set aside for a mitzvah the first part of the day they retain that status for the rest of the day].

(8) How is the hallel and the rejoicing performed for eight days? This teaches that one is obligated to recite hallel and rejoice [by eating the meat of the peace-offering, (see above mishnah 1)] and [obligated] to honor the last day [Shemini Atzeret] of the Festival just like all the other days of the Festival. How

רבנו עובדיה מברטנורה

שני שמות שבשם ע"ב. פירוש אחר, מי שאני והוא בצרה, על דרך עמו אנכי בצרה, הושיעה נא: ו גיגיות. כלים של זהב מלאים מים כדי שלא יכמשו עליהן: חריות. ענפים של דקל היו מביאין בין בחול בין בשבת ולא ערבה, דכתיב כפות תמררים שנים הן, אחד ללולב ואחד למזבח. ואין הלכה כר' יוחנן בן ברוקא: ז מיד התינוקות שומטים את לולביהן. הגדולים שומטים לולבי התינוקות מידן של תינוקות: ואוכלים. הגדולים אתרוגיהן של תינוקות ואין בדבר משום גזל שכך נהגו משום שמחה. פירוש אחר, התינוקות משליכים לולביהן מידם ואוכלים אתרוגיהן בשביעי. אבל הגדולים אין אוכלים

לך מזבחה. רבי אליעזר אומר, ליה ולך, מזבחה. ליה ולך, מזבחה: ו כמעשהו בחל כך מעשהו בשבת, אלא שהיו מלקטין אותן מערב שבת ומניחים אותן בגיגיות של זהב, כדי שלא יכמושו. רבי יוחנן בן ברוקא אומר, חריות של דקל היו מביאין וחוטין אותן בקרקע בצדי המזבחה, ואותו היום נקרא יום חבוט חריות: ז מיד התינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן: ח ההלל והשמחה שמונה ביצד, מלימד שחייב אדם בהלל ובשמחה ובכבוד יום טוב האחרון של חג, כשאָר כל ימות החג. סכה שבעה ביצד,

is sukkah for seven observed? When one has finished his last meal [on the seventh day of the Festival] he may not take apart his sukkah. However, he may remove his [beautiful] utensils [from the sukkah into his house] from the afternoon onwards in honor of [Shemini Atzeret,] the last day of the Festival.

(9) How was the water libation performed? A golden flagon holding three log was filled from the shiloah [water spring near Jerusalem, three log, which is a quarter of a hin, represented the minimum wine-libation offered with the sacrifice of a sheep]. When they [the crowd accompanying the water flagon] reached the water gate [entrance to the courtyard, so named because the flagon of water was brought through there] they sounded a tekiah and a teruah and again a tekiah [to induce joy and festivity as indicated by the verse: "And you shall draw water with joy" (Isaiah 12:3)]. He [the priest chosen for this rite] went up the ramp [of the altar] and turned left [which was the south-west corner where all libations were poured]. There were two bowls of silver there. Rabbi Yehudah says: They were of plaster but the surfaces were darkened from wine [and gave the appearance of silver]. They each had a hole like two thin nostrils [and since water flows faster than wine] one was wider and one was narrow, so that both drain out at the same time. The west one was for water while the east one was for wine. If he poured the water into the

רבנו עובדיה מברטנורא

אתרוגיהן כל אותו היום, דכיון שהוקצה למצוה למקצת היום, הוקצה לכולו: **ח לא יתיר**. אגד שלה לסתרה דהא כל היום חובתה: **אבל מוריד** הוא ממנה הכלים נאים ומצעות נאות שהעלה לתוכה: **מפני כבוד יום טוב**. שייראה כמכין לקראתו [למקום] שיסעוד בו הלילה: **ט מן השילוח**. הוא מעין הסמוך לירושלים: **מחזקת שלשת לוגין**. [וזהו] פחות שבנסכים, רביעית ההין לכבש: **שער המים**. אחד משערי עזרה נקרא כן על שם שבו מכניסין צלוחית של מים דניסוך החג: **תקעו והריעו**. משום שנאמר (ישעיה יב) ושאתם מים בששון: **עלה בכבש**. שהיה בדרומו של מזבח: **ופנה לשמאלו**. שנסכים נעשים בקרן מערבית דרומית, וכשהוא פונה לשמאלו היא הראשונה: **שהיו משחירים פניהן**. מחמת יין, דומין לכסף שהוא שחור מן הסיד: **כמין שני חוטמין דקין**. חוטם אחד בספל אחד ונקב אחד בחוטמו. והכהן מערה בפי הספלים והנסכים מקלחים ויורדים דרך החוטמין על גג

גמר מלאכול, לא יתיר ספתו, אָבֵל מוֹרִיד אֶת הַכֵּלִים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעַלָּהּ, מִפְּנֵי כְבוֹד יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חַג: ט נִסְוֹךְ הַמַּיִם בַּיָּצֵד, צְלוּחִית שֶׁל זָהָב מִחֻזְקַת שְׁלֹשֶׁת לָגִים הִיא מְמַלֵּא מִן הַשִּׁלּוּחַ. הַגִּיעוּ לְשַׁעַר הַמַּיִם, תִּקְעוּ וְהִרְיעוּ וְתִקְעוּ. עֲלֶה בְּכֶבֶשׂ וּפְנֵה לְשִׂמְאֵלוֹ, שְׁנֵי סְפָלִים שֶׁל כֶּסֶף הָיוּ שָׁם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שֶׁל סִיד הָיוּ, אֲלֵא שֶׁהָיוּ מִשְׁחָרִין פְּנֵיהֶם מִפְּנֵי הַיַּיִן. וּמִנְקֵבִין כְּמִין שְׁנֵי חוֹטְמִין דְּקִין, אֶחָד מְעַבֵּה וְאֶחָד דֶּקָּה, כְּדִי שִׁיְהוּ שְׁנֵיהֶם כְּלִין בְּבַת אֶחָת. מְעַרְבֵי שֶׁל מַיִם, מְוָחִי שֶׁל

bowl designated for wine, or the wine into the bowl designated for water, he has fulfilled his obligation [through these holes it would flow down holes that went from the roof of the altar to the hollow depth under the altar referred to as the *shittin*]. Rabbi Yehudah says: It was with one log [and not three] and performed all eight days [and not seven, the halachah does

יין. ערה של מים לתוך של יין, ושל יין לתוך של מים, יצא. רבי יהודה אומר, בלג היה מנסך כל שמונה. ולמנסך אומרים לו, הגבה ידך, שפעם אחת נסך אחד על גבי רגליו, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן: י כמעשהו בחל כך מעשהו בשבת, אלא שהיה ממלא מערב שבת חבית של זֶהב שאינה מקודשת מן השילוח, ומניחה בלשכה. נשפכה או נתגלתה, היה ממלא מן הכיור, שהיו והמים

not follow Rabbi Yehudah]. And to the one pouring they said raise your hand high [so that we see you pouring into the bowls]! For it once happened that someone [a Sadducee priest whose sect did not believe in the rite of pouring water] poured [out the water] over his feet and all the people pelted him with their etrogim.

(10) Just as it [the water libation] was performed on weekdays, so was it performed on shabbat, except [that since one could not carry on shabbat from the Shiloah into the Temple, therefore,] he would fill an unconsecrated gold barrel on the eve before shabbat from the Shiloah and store it [overnight] in a chamber. [Had the barrel been consecrated anything placed inside would also become consecrated, and as a result would become disqualified by *לינה* — being left overnight.] If it spilled or became uncovered he would fill [the flagon] from the laver, for wine

רבנו עובדיה מברטנורא

המזבח ובמזבח היה נקב שבו היין והמים יורדין לשיתין של מזבח שהן חלולים ועמוקים מאד: **אחד מעובה ואחד דק.** אחד מהנקבים עב והוא אותו של יין. ואחד דק אותו של מים: **כדי שיהיו כלין שניהן בבת אחת.** שהמים ממחרין לצאת יותר מן היין, מפני שהיין עב יותר ומאחר לצאת, לפיכך היה הנקב של יין מעובה והנקב של מים דק, כדי שיהיו כלין בבת אחת: **הכי גרסינן מערבי של מים מזרחי של יין.** הספלים היו נתונים אצל הקרן סמוכים זה לזה, זה לפני זה, אחד לצד מערב ואחד לפניו ממנו דהיינו למזרח: ר' יהודה אומר כו'. בתרתי פליג. אשלשת לוגין ואשבעה דקאמר תנא קמא. ואתא רבי יהודה למימר אף בשמיני מנסכים. ואין הלכה כרבי יהודה: **הגבה את ירך.** כדי שנראה אם תתן מים בספל. לפי שצדוקים אין מודים בניסוך המים: **שפעם אחת ניסך צדוקי אחד את המים על רגליו: י שאינה מקודשת.** שלא נתחנכה לעבודת מזבח. דאי הוה מייתי במקודשת אפסילו להו בלינה, שכלי שרת מקדשין כדכתיב (שמות ל) כל הנוגע בהם יקדש, וכל הקדוש קדושת הגוף נפסל בלינה: **היה ממלא מן הכיור.** ואע"פ שהכיור הוקדש לכלי שרת ומקדש את מימיו לא היו נפסלים בלינה, לפי שהיו משקיעים אותו מבערב בבור, כדאמר ביומא (פרק ג) אף הוא עשה מוכני

or water which became uncovered are **הַמְגֻלִּין, פְּסוּלִים לְגַבֵּי הַמְזֻבָּח:**
 unfit for the altar. [The laver was
 lowered each night into a well; therefore the water therein never became
 disqualified by **לינה**.]

רבנו עובדיה מברטנורא

לכיוור שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה: **שהמים והיין המגולין**. היינו טעמא דנתגלה ממלא מן הכיור
 ולא היה מנסך [מהין] שהמים [והיין] המגולין פסולים לגבי המזבח.

eMishnah.com